

Sygn. akt. I ACa 523/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 września 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący	sędzia Dariusz Mazurek (spr.)
Sędziowie:	Bogdan Ziemiański Edyta Pietraszewska
Protokolant:	sekr. sądowy Magdalena Leniar

po rozpoznaniu w dniu 26 września 2019 r. na rozprawie sprawy

z powództwa S. B.

przeciwko Skarbowi Państwa – Sądowi Rejonowemu w Stalowej Woli

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu

z dnia 25 lipca 2018 r., sygn. akt I C 612/17

I. zmienia zaskarżony wyrok w pkt I i III w ten sposób, że:

1. powództwo oddala,
 2. nie obciąża powódki kosztami procesu na rzecz pozwanego,
- II. nie obciąża powódki kosztami postępowania apelacyjnego na rzecz pozwanego.

Bogdan Ziemiański Dariusz Mazurek Edyta Pietraszewska

Sygn. akt I ACa 523/18

UZASADNIENIE

Powódka S. B. domagała się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Stalowej Woli kwoty 346 000 zł z ustawowymi odsetkami od z dnia wytoczenia powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu.

W uzasadnieniu podniosła, że w sprawie sygn. akt I Ns 169/10 (poprzednio 23/10) Sądu Rejonowego w Stalowej Woli sędzia referent wyznaczony do rozpoznania sprawy naruszył przepisy prawa stwierdzając, że postanowienie z dnia 13 maja 2010r. o stwierdzeniu nabyciu spadku po E. J. jest

prawomocne. Na podstawie uzyskanego postanowienia ze stwierdzeniem prawomocności spadkobiercy zmarłego podjęli z rachunku bankowego spadkodawcy kwotę 139 081,36 USD. Powódka wskazała, że Sąd Okręgowy w Rzeszowie postanowieniem z 20 kwietnia 2010r. zabezpieczył roszczenie powódki przeciwko spadkobiercom E. J. o zapłatę kwoty 100 000 USD w sprawie sygn. akt I C 42/10 poprzez zajęcie kwoty na rachunku bankowym spadkodawcy. Twierdziła, że na skutek błędnego stwierdzenia prawomocności postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku powódce została wyrządzona szkoda poprzez pozbawienie jej możliwości zaspokojenia swego roszczenia co do zapłaty pozostałej kwoty 80 000 zł. Powódka otrzymała jedynie część zabezpieczonej kwoty odpowiadającą równowartości 20 000 USD na podstawie postanowienia Sądu Okręgowego w Rzeszowie w sprawie sygn. akt I Nc 42/10.

W odpowiedzi na pozew Skarb Państwa reprezentowany przez Prokuratorię Generalną R.P wnosił o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów.

W ocenie pozwanego powódka nie wykazała bezprawności działania pozwanego Skarbu Państwa, powstania szkody, jej wysokości oraz istnienia adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy działaniem pozwanego, a szkodą, ponieważ terminowe i prawidłowe złożenie przez powódkę wniosku o zajęcie rachunku bankowego dłużnika na podstawie udzielonego przez Sąd Okręgowy w Rzeszowie zabezpieczenia spowodowało by zabezpieczenie wszelkich roszczeń powódki w stosunku do majątku spadkowego.

Wyrokiem z 25 lipca 2018r. Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu zasądził od pozwanego Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Stalowej Woli na rzecz powódki 296 160 zł z ustawowymi odsetkami od 13 listopada 2017 r. W pozostałej części powództwo oddalił. Zasądził od pozwanego na rzecz powódki 9 510,62 zł tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu.

W sprawie ustalone zostało, że: S. B. 19 grudnia 2009r. zawarła umowę z E. J. o opiekę i dożywocie, na podstawie której E. J. zobowiązał się zapłacić na rzecz powódki 100 000 USD. 23 grudnia 2009r. E. J. złożył pisemne oświadczenie o uznanie długu w kwocie 100 000 USD wobec S. B.. E. J. zmarł 29 grudnia 2009r. Po jego śmierci powódka wystąpiła z wnioskiem do Sądu Rejonowego w Stalowej Woli o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym E. J. na rzecz jego spadkobierców ustawowych. Wniosek powódki pochodził z 6 stycznia 2010r. Pozwem z 16 kwietnia 2010r. wniesionym do Sądu Okręgowego w Rzeszowie powódka domagała się zasądzenia solidarnie od pozwanych, spadkobierców ustawowych po E. J. : A. J., D. J. i S. J. - kwoty 100 000 USD. Jednocześnie wniosła o zabezpieczenie powództwa poprzez zajęcie wierzytelności w wysokości 100 000 USD na rachunku bankowym prowadzonym na rzecz spadkodawcy. Postanowieniem z 20 kwietnia 2010r. w sprawie sygn. akt I Nc 42/10 Sąd Okręgowy w Rzeszowie zabezpieczył roszczenie powódki o zapłatę 100 000 USD przez zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego E. J. do wysokości 100 000 USD. Nakazem zapłaty Sąd Okręgowy w Rzeszowie nakazał pozwanym w sprawie solidarną zapłatę na rzecz powódki kwoty 100 000 USD wraz z kosztami postępowania. Postanowieniem z 13 maja 2010 w sprawie sygn. akt I Ns 23/10 Sąd Rejonowy w Stalowej Woli stwierdził, że spadek po E. J. na podstawie ustawy nabyli A. J., D. J., S. J. po 1/3 części z dobrodziejstwem inwentarza.

Postanowienie z 13 maja 2010r. Sądu Rejonowego w Stalowej Woli zostało zaskarżoną apelacją przez S. B.. Przesyłka zawierająca apelację S. B. wpłynęła do Sądu Rejonowego w Stalowej Woli 9 czerwca 2010r.

7 czerwca 2010r. sędzia referent w sprawie I Ns 23/10 stwierdził, że postanowienie z 13 maja 2010r. o stwierdzeniu nabycia spadku stało się prawomocne z dniem 5 czerwca 2010r. i zarządził wydanie odpisu postanowienia ze stwierdzeniem prawomocności dla Urzędu Skarbowego i spadkobierców E. J. - na ich wniosek.

11 czerwca 2010r. sędziego sprawozdawca w sprawie I Ns 23/10 Sądu Rejonowego w Stalowej Woli zarządził zwrot apelacji wniesionej przez pełnomocnika S. B. wskazując, że apelacja wniesiona przez adwokata nie została należycie opłacona.

11 czerwca 2010r. z rachunku prowadzonego w Banku Spółdzielczym w R. na nazwisko E. J. wypłacono spadkobiercom zmarłego 139 081,36 zł. Na rachunku tym w dniu 14 czerwca 2010r. pozostała kwota 20 000 USD.

Zarządzenie o zwrocie apelacji zostało zaskarżone przez pełnomocnika S. B. zażaleniem dopiero 7 marca 2011r.. Postanowieniem z 15 listopada 2011r. Sąd Rejonowy w Stalowej Woli stwierdził, że postanowienie z 13 maja 2010 uprawomocniło się 5 czerwca 2010r. S. B. wniosła zażalenie na postanowienie z 15 listopada 2011r. argumentując, że postanowienie o stwierdzenie nabycia spadku mogło się uprawomocnić najwcześniej 30 czerwca 2010r. - to jest po terminie do złożenia zażalenia na zwrot w apelacji. Postanowieniem z 15 marca 2012 Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu uchylił postanowienie Sądu Rejonowego w Stalowej Woli z 15 listopada 2011r. sygn. akt I Ns 169/10. Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu po rozpoznaniu apelacji S. B. od postanowienia Sądu Rejonowego w Stalowej Woli z 13 maja 2010r. postanowieniem z 13 września 2012r. uchylił postanowienie Sądu Rejonowego w Stalowej sygn. akt I Ns 169/ 10 i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Stalowej woli do ponownego rozpoznania. Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy w Stalowej Woli stwierdził, że spadek po E. nikomu z dobrodziejstwem inwentarza nabyły dzieci A. J., D. J., S. J. po 1/3 części. Wyrokiem z 28 czerwca 2013r. Sąd Okręgowy w Rzeszowie utrzymał w mocy w całości nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w Rzeszowie z 20 kwietnia 2010r. sygn.. akt I Nc 41/10. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z 27 marca 2014r. oddalił apelacje pozwanych spadkobierców od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie z 28 czerwca 2013r. Pismem z 9 listopada 2015r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty w terminie 14 dni kwoty 80 000 USD wraz z odsetkami ustawowymi tytułem odszkodowania.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu ocenił żądanie powódki na podstawie art. 417 § 1 k.c. Odwołując się do dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych, z których wynikało, że spadkobiercy E. J. z wykorzystaniem wydanego przez sąd odpisu postanowienia ze stwierdzeniem prawomocności podjęli z rachunku spadkodawcy 80 000 USD, pomimo podjętych przez powódką prób wykorzystania udzielonego jej zabezpieczenia, Sąd Okręgowy ocenił, że działanie Sądu Rejonowego było obiektywnie nieprawidłowe i stanowiło źródło szkody wyrządzonej powódce. W dalszej części rozważań Sąd Okręgowy uznając, że spełnione zostały przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego, ocenił, że naprawienie szkody wyrządzonej powódce powinno nastąpić poprzez zapłatę sumy pieniężnej na podstawie art. 363 § 1 k.c. odpowiadającej wartości 80 000 USD w złotych polskich. Do wyliczenia wysokości odszkodowania 296 160 zł Sąd Okręgowy przyjął kurs walutowy z dnia 24 lipca 2018r. Odsetki ustawowe Sąd Okręgowy zasądził od daty doręczenia pozwanemu odpisu pozwu. Sąd Okręgowy ocenił, że dalej idące żądania powódki były nieuzasadnione i w tym zakresie podlegały oddaleniu. Jako podstawę orzeczenia o kosztach procesu sąd pierwszej instancji wskazał art. 98 § 1 i 2 k.p.c.

Z wyrokiem Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu nie zgodził się pozwany zaskarżając go w części uwzględniającej powództwo co do kwoty 209 6160 zł z ustawowymi odsetkami od 13 listopada 2017 (pkt I sentencji) oraz w części rozstrzygającej o kosztach procesu (pkt III sentencji).

Pozwany zarzucił wyrokowi w zaskarżonej części naruszenie przepisów postępowania art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie oceny zebranego materiału dowodowego w sposób niewszechstronny, pomimo obdarzenia przymiotem wiarygodności przedstawione przez obie strony dokumenty i pominięcie w ocenie zebranego materiału dowodowego wniosków wynikających z dowodów przedstawionych przez pozwanego Skarb Państwa wskazujących, że:

- Działanie pozwanego nie było bezprawne i nie pozostawał w związku przyczynowym z podnoszoną przez powódką szkodą;
- Działania pozwanego nie doprowadziły do powstania szkody;
- Egzekucja prowadzona przeciwko spadkobiercom nie została uznana za bezskuteczną;
- Uchybienia powódki oraz jej pełnomocnika przyczyniły się do powstania szkody;

Dalej pozwany zarzucił wyrokowi naruszenie przepisów prawa materialnego:

- art. 417 § 1 k.c. w związku z art. 415 k.c. i art. 361 § 1 i § 2 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i częściowego uwzględnienie żądania powódki pomimo niewykazania przez powódkę spełnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego: bezprawności, szkody oraz związku przyczynowego;

- art. 362 k.c. przez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy zaistniały okoliczności uzasadniające tezę o przyczynieniu się powódki do powstania szkody, co z kolei powinno skutkować odpowiednim zmniejszeniem obowiązku naprawienia szkody zgodnie z dyspozycją normy wynikającej z tego przepisu;

- art. 358 § 1 k.c. przez błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że pozwanemu nie przysługuje prawo do wyboru spełnienia świadczenia w walucie polskiej lub obcej, z uwagi na charakter roszczenia dochodzonego przez powódkę, pomimo że literalna treść przepisu oparte jego funkcjonalną wykładnią nie ogranicza prawa dłużnika do wyboru spełnienia świadczenia w walucie obcej lub Polski jeśli przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej samo zobowiązanie podlega wykonaniu na terytorium Rzeczypospolitej polskiej poza przypadkami, gdy spełnienie świadczenia wyłącznie w walucie obcej jest zastrzeżone przez ustawę, orzeczenie sądowe będące źródłem zobowiązania lub czynność prawną;

- art. 363 § 2 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na usta wysokości odszkodowania na podstawie kursu waluty dolara amerykańskiego obowiązującego i 24 lipca 2018 niebędącej datą wyrokowania w sprawie;

- art. 481 § 1 i 2 k.c. oraz art. 363 § 2 k.c. przez ustalenia szkody wg cen z daty orzekania, jednocześnie zasądzenia odsetek od tak ustalonego odszkodowania począwszy od daty wcześniejszej niż data ustalenia odszkodowania.

Niezależnie od powyższych pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczeń powódki.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany domagał się zmiany zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości oraz zmiany rozstrzygnięcia o kosztach zastępstwa procesowego na rzecz Prokuratury Generalnej R.P. za postępowanie przed Sądem I instancji wg norm przepisanych oraz zasądzenia od powódki na rzecz Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

W uzasadnieniu apelacji Prokuratura Generalna R.P. argumentował, że błędnie ustalił i ocenił Sąd Okręgowy, że spełnione zostały przesłanki do przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa.

Powódka w odpowiedzi na apelację pozwanego domagała się jej oddalenia i zasądzenia od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie rozpoznając apelację pozwanego zważył, co następuje:

Apelacja jest w pełni uzasadniona. Należy przyznać rację apelującemu, że Sąd Okręgowy ustalając stan faktyczny nie uwzględnił istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności faktycznych wynikających z zaferowanych przez strony dowodów z dokumentów. We wskazanym zakresie zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny ocenił jako uzasadniony. Umknęło bowiem uwadze sądu, że z przedstawionych przez strony dowodów w postaci dokumentów - w tym akt sądowych Sądu Okręgowego w Rzeszowie i akt komorniczych z postępowania zabezpieczającego wynikało, że: Po wniesieniu przez powódkę przeciwko spadkobiercom ustawowym E. J. pozwu o zapłatę 100 000 USD, Sąd Okręgowy w Rzeszowie w dniu 20 kwietnia 2010r. w sprawie I Nc 42/10 wydał przeciwko pozwanym nakaz zapłaty - stanowiący tytuł zabezpieczenia- a niezależnie od tego na wniosek S. B. udzielił powódce zabezpieczenia przez zajęcie kwoty 1000 000 USD znajdujące się na rachunku prowadzonym w Banku Spółdzielczym w R.. 10 maja 2010r. na podstawie udzielonego jej zabezpieczenia powódka złożyła u komornika sądowego wniosek o zajęcie wierzytelności ze wskazanego w postanowieniu sądu rachunku bankowego, ale ograniczając we wniosku zakres udzielonego zabezpieczenia do kwoty 20 000 USD. 12 maja 2010r. komornik sądowy dokonał zajęcia wierzytelności na rachunku bankowym spadkodawcy do wysokości 20 000 USD. 18 maja 2010r. na podstawie postanowienia Sądu Okręgowego w Rzeszowie powódka złożyła u komornika sądowego wniosek o zajęcie wierzytelności na rachunku bankowym spadkodawcy pozwanych do dalszych 80 000 zł, jednak przy wnoszeniu wniosku nie opłaciła go należną

opłatą. 24 maja 2010r. komornik sądowy wezwał do uiszczenia opłaty od wniosku dotyczącego zajęcia wierzytelności na rachunku bankowym do dalszej kwoty 80 000 USD. wymagana opłata wpłynęła na rachunek komornika 11 czerwca 2010r. i tego samego dnia komornik skierował pismo do banku o zajęciu wierzytelności. 11 czerwca 2010r. bank dokonał wypłaty na rzecz pozwanych z rachunku spadkodawcy 80 000 USD. Postanowienie Sądu Rejonowego w Stalowej Woli o stwierdzeniu nabycia spadku po E. J. uprawomocniło się 28 grudnia 2012r. Wyrok Sądu Okręgowego zasądający od pozwanych A. J. D. J., S. J. solidarnie na rzecz S. B. kwotę 100 000 USD uprawomocnił się 27 marca 2014r. Powyższe okoliczności faktyczne sąd pierwszej instancji pominął w swojej ocenie, pomimo, że nie były one sporne pomiędzy stronami, a w ocenie Sądu Apelacyjnego miały istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, o czym niżej przy rozważaniach dotyczących zarzutów co do oceny prawnej stanowiącej podstawę materialnoprawna zaskarżonego wyroku.

Wskazane uchybienia Sądu Okręgowego o charakterze procesowym przełożyły się na wywiedzenie z niepełnych ustaleń stanu faktycznego błędnych wniosków w postaci przyjęcia przez sąd istnienia przesłanek do przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa na podstawie art. 417 § 1 k.c. w związku z art. 361 § 1 i 2 k.c. W ocenie Sądu Apelacyjnego zarzucane przez apelującego naruszenie przepisów postępowania w postaci nienależytego uwzględnienia wniosków dowodowych zaoferowanych przez pozwanego, nastąpiło i miało istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia skoro sąd pierwszej instancji również w oparciu o przedstawione dowody miał obowiązek poczynić ustalenia faktyczne i dać temu wyraz w uzasadnieniu wyroku. Zasadnie argumentował apelujący, że błędy postępowania przełożyły się na błędnie sformułowaną przez sąd pierwszej instancji ocenę prawną. W tym zakresie argumentacja pozwanego zyskała aprobatę Sądu Apelacyjnego, niezależnie od tego, że pozostała ona aktualna również na płaszczyźnie zastosowania (a wcześniej wykładni) przepisów prawa materialnego, co należało uwzględnić w ramach rozważań nad zasadnością zarzutu naruszenia zaskarżonym wyrokiem prawa materialnego, zwłaszcza art. 417 § 1 k.c. w związku i 361 § 1 i 2 k.c.

Sąd Apelacyjny zauważa, że sąd pierwszej instancji również z ustalonych w sprawie faktów wyciągnął całkowicie błędne wnioski dając temu wyraz w ocenie, że spełnione zostały przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. Rozważania tych kwestii należało rozpocząć od przypomnienia ogólnych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej. Przepis art. 361 § 1 k.c. ma charakter normy ogólnej i jest miarodajny dla oceny istnienia związku przyczynowego we wszystkich przypadkach przewidzianych w kodeksie, chyba że przepis szczególny wskazuje inny sposób określania zakresu związku przyczynowego (uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 20 września 1975r. sygn.. III CZP 8/75). Ma zatem zastosowanie do oceny przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa na podstawie art. 417 § 1 k.c.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku sąd pierwszej instancji przyjął niejako a priori odwołując się tylko do faktu stwierdzenia prawomocności postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po E. J. przez Sąd Rejonowy w Stalowej Woli w dniu 7 czerwca 2010r., że działanie sądu było niezgodne z prawem czego następstwem była szkoda majątkowa powódki w postaci niemożliwości uzyskania przez powódkę zaspokojenia roszczenia dochodzonego przeciwko spadkobiercom E. J.. W swoich rozważaniach Sąd Okręgowy nie dokonywał oceny stanu faktycznego pod kątem wystąpienia przesłanek wskazanych w art. 361 k.c. Skupił się wyłącznie na sposobach naprawienia szkody i wynikających z tego uprawnieniach powódki w świetle art. 363 k.c. Sąd odwoławczy zauważając to uchybienie, jako sąd meriti był uprawniony na podstawie art. 378 § 1 k.p.c. i 382 k.p.c. do rozpoznania istoty sprawy, w tym do dokonania samodzielnej oceny prawnej pełnego stanu faktycznego. Pominięcie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku rozważań nad kwestią przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej wymagało uzupełnienia tych rozważań o ocenę dokonaną przez Sąd drugiej instancji. W ocenie Sądu Apelacyjnego ma rację skarżący, że w świetle wyników postępowania dowodowego i ustalonych przez sąd faktów nie było podstaw do wysnucia przez Sąd Okręgowy wniosków wskazujących na istnienie przesłanek do przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. W pierwszej kolejności należało rozważyć podstawę faktyczną na której powódka opierała żądanie zapłaty odszkodowania. Zauważyć wypada, że powódka nie upatrywała źródła wyrządzonej jej szkody w wadliwie

wydanym orzeczeniu sądu, błędnym merytorycznie lub niedopuszczalnym w świetle obowiązującego prawa. Jako źródło wyrządzonej jej szkody wskazywała stwierdzenie przez sąd prawomocności orzeczenia co do istoty sprawy, pomimo, że nie było ono prawomocne w rozumieniu przepisów ustawy kodeks postępowania cywilnego. Twierdzenia zawarte w uzasadnieniu żądania pozwu wyznaczyły w rozpoznawanej sprawie podstawę faktyczną dochodzonego żądania i wiązały sąd orzekający w sprawie w kwestii związanej z badaniem przesłanek odpowiedzialności wskazanych w art. 361 k.c. i 417 k.c. w tym bezprawności przyczynowości pomiędzy wskazanym przez powódkę działaniem organu sądu a zdarzeniem mogącym wywołać szkodę, której naprawienia domagała się powódka. Należy podkreślić, że powódka nie negowała, że osoby wskazane w postanowieniu Sądu Rejonowego w Stalowej Woli z 13 maja 2010r. w sprawie sygn. I Ns 169 /10 (poprzednio I Ns 23/10) są spadkobiercami ustawowymi E. J.. Powódka opiera swoje powództwo wyłącznie o twierdzenie, że wydanie spadkobiercom postanowienia ze stwierdzeniem prawomocności było przedwczesne, w czym powódka dopatruje się bezprawności działania organów pozwanego rodzącej odpowiedzialność deliktową pozwanego za następstwa związane z wydaniem postanowienia ze stwierdzeniem prawomocności. W ocenie Sądu Apelacyjnego wskazane w żądaniu powódki okoliczności nie mogły być ocenione jako odpowiadające przesłankom uzasadniającym odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanego. O ile w okolicznościach rozpoznawanej sprawy wykazany został fakt poszkodowania powódki i wysokość szkody w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. to bez rozważenie istnienia związku przyczynowego pomiędzy stwierdzeniem przez sąd prawomocności orzeczenia przed jego uprawomocnieniem się, a wystąpieniem szkody wskazywanej przez powódkę, tylko odwołanie się przez sąd do tego faktu nie mogło stanowić przesłanki do przyjęcia odpowiedzialności Skarbu Państwa na podstawie art. 417 § 1 k.c.. Przenosi to ciężar rozważań Sądu Apelacyjnego na ocenę istnienia związku przyczynowego pomiędzy wydaniem przez sąd na żądanie stronie orzeczenia ze stwierdzeniem prawomocności, w sytuacji gdy formalnie nie było ono prawomocne, a szkodą powódki w postaci braku możliwości zaspokojenia roszczenia przysługującego jej w stosunku do majątku spadkowego po E. J..

Wbrew pogładowi przyjętemu przez sąd pierwszej instancji przesłanki odpowiedzialności Skarbu Państwa nie może stanowić sam fakt wydania postanowienia o stwierdzeniu prawomocności orzeczenia z naruszeniem art. 521 § 1 w związku z 13 § 2 k.p.c. i 363 § 1 k.p.c. W judykaturze prezentowany jest pogląd, że w okolicznościach faktycznych jak w niniejszej sprawie istotne dla stwierdzenia istnienia związku przyczynowego jest ocena czy sama strona nie mogła zapobiec powstaniu szkody lub jej rozmiarom z wykorzystaniem przysługujących jej środków prawnych, bowiem w takim wypadku zgodnie z teorią adekwatności należy przyjąć, że szkoda jest normalnym następstwem zaniechania osoby ubiegającej się o odszkodowanie. W ocenie Sądu Apelacyjnego - wbrew stanowisku powódki i ocenie sądu pierwszej instancji - z faktu błędnego stwierdzenia prawomocności postanowienia w sprawie spadkowej nie mogła wynikać jakakolwiek szkoda majątkowa. Już z faktu pozwania A. J., D. J. i S. J. przez S. B. w sprawie o zapłatę wynika, że krąg osób uprawnionych do dziedziczenia z ustawy po E. J. i wysokość udziałów spadkowych nie była przez powódkę kwestionowana jeszcze przed stwierdzeniem nabycia spadku po E. J. na podstawie prawomocnego postanowienia sądu. Nie budzi wątpliwości, że dla wykazania legitymacji biernej pozwanych spadkobierców po E. J. w sprawie o zapłatę 100 000 USD powódka, przed rozstrzygnięciem sprawy o zapłatę powinna dysponować prawomocnym postanowieniem sądu o stwierdzeniu nabycia spadku po E. J.. Niewątpliwie zarówno powódka jak i jej pełnomocnik mieli tego świadomość. Dlatego inicjując oba postępowania w sprawie o zapłatę 100 000 USD powódka zwróciła się do sądu o udzielenie zabezpieczenia. W sytuacji braku zabezpieczenia roszczenia dochodzonego przez powódkę przeciwko spadkobiercom E. J. podstawę do egzekwowania świadczenia mógł stanowić tylko prawomocny wyrok uwzględniający żądanie powódki skierowane przeciwko spadkobiercom dłużnika o zapłatę 100 000 zł. W tym wypadku stwierdzenie prawomocności postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku nie miało znaczenia dla możliwości egzekwowania świadczenia przez powódkę, bowiem postanowienie to uprawomocniło się znacznie wcześniej niż wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie w sprawie I C 631/10 i taka też musiała być normalna kolej rzeczy z punktu widzenia obowiązującego prawa. Istotną okolicznością dla oceny istnienia związku przyczynowego pomiędzy działaniami Sądu Rejonowego a ewentualną szkodą jest fakt, że w wyniku udzielonego zabezpieczenia w sprawie I Nc 42/10 roszczenia S. B. w stosunku do osób pozwanych w tej sprawie były w całości zabezpieczone. Dla przypomnienia przesłanką udzielenia zabezpieczenia na podstawie art. 730¹ § 2 k.p.c. jest wykazanie interesu prawnego polegające na uprawdopodobnieniu, że brak zabezpieczenia poważnie utrudni lub uniemożliwi wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub celu postępowania. Jak wynika z treści wniosku o udzielenie zabezpieczenia złożonego w imieniu

powódki w sprawie I Nc 42/10 powódka miała świadomość, że może zaspokoić się ze środków zgromadzonych przez dłużnika E. J. na rachunku bankowym. Powódka podjęła działania celem wykonania udzielonego jej zabezpieczenia ale nieskutecznie, bo z nieznanymi powodami nie skorzystała z niego w takim zakresie jaki wynikał z treści udzielonego zabezpieczenia. Prawidłowe, zgodne z interesem powódki działanie uniemożliwiłoby spadkobiercom E. J. rozdysponowanie pomiędzy siebie środków zgromadzonych na rachunku bankowym. W tej sytuacji stwierdzenie prawomocności postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku przez Sąd Rejonowy było okolicznością irrelevantną dla powstania szkody, skoro powódka mogła uniknąć jej powstania przy wykorzystaniu dostępnych jej środków prawnych, ale z nich nie skorzystała. Normalny związek przyczynowy - w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. - między określonym zdarzeniem a szkodą zachodzi wówczas, gdy w danym układzie stosunków i warunków oraz w zwyczajnym biegu rzeczy, bez zaistnienia szczególnych okoliczności, szkoda jest normalnym następstwem tego rodzaju zdarzeń (wyrok Sądu Najwyższego z 27 listopada 202r. sygn.. I CKN 1215/00 publ. LEX nr 78330). W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy decydujące dla oceny żądania powódki było stwierdzenie, że pomiędzy stwierdzeniem przez Sąd Rejonowy w Stalowej Woli prawomocności orzeczenia o stwierdzeniu nabycia spadku z dniem 5 czerwca 2010r. - co według twierdzeń powódki miało stanowić jedyną przesłankę odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa - a powstaniem wskazanej przez powódkę szkody nie zachodzi adekwatny związek przyczynowy w rozumieniu art. 363 § 1 k.c., ze względu na nieprawidłowe, niezgodne z interesem powódki wykorzystanie przez uprawnioną udzielonego jej zabezpieczenia, co pozbawiło powódkę możliwości uzyskania zaspokojenia roszczenia i łączyło się bezpośrednio z powstaniem szkody. Według stanowiska doktryny stwierdzenie istnienia związku przyczynowego w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. następuje przy pomocy tzw. kwalifikowanego testu *condicio sine qua non*, który przeprowadza się dwuetapowo. Na wstępie ustala się, czy określony skutek pojawiłby się także wtedy, gdyby nie zaistniało zdarzenie, określane jako przyczyna szkody. Negatywna odpowiedź na to pytanie pozwala przejść do drugiego etapu analizy, sprowadzającego się do badania i ustalania "normalności" tego powiązania. Następstwo ma charakter normalny wówczas, gdy pojawienie się przyczyny każdorazowo obiektywnie zwiększa prawdopodobieństwo wystąpienia rozpatrywanego skutku. W orzecznictwie przyjmuje się zaś, że następstwo ma charakter normalny wówczas, gdy w danym układzie stosunków i warunków oraz w zwyczajnym biegu rzeczy, bez zaistnienia szczególnych okoliczności, szkoda jest zwykle następstwem tego zdarzenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2000 r., V CKN 28/00, niepubl.). Jest rzeczą oczywistą, że wykazanie istnienia tak pojmowanego następstwa przyczynowo-skutkowego obciąża powoda. Odnosząc te ogólne zasady dotyczące rozumienia związku przyczynowego z art. 361 § 1 k.c. do realiów rozpoznawanej sprawy, należy stwierdzić, że strona powodowa nie zdołała wykazać, że taki związek istnieje, skoro wskazywane przez powódkę działania sądu nie pozostawało w normalnym związku przyczynowym ze szkodą, a szkoda była następstwem zaniechania przez powódkę środków prawnych, które uniemożliwiłyby powstanie szkody. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie istniały podstawy do oceny działania Sądu Rejonowego w Stalowej Woli jako bezprawnego w rozumieniu art. 417 § 1 k.c. Bowiem nie każde działanie obiektywnie nieprawidłowe jest działaniem bezprawnym. w Dacie podjęcia przez sąd decyzji o stwierdzeniu prawomocności postanowienia spadkowego po E. J. z formalnego punktu widzenia istniały podstawy do stwierdzenia prawomocności postanowienia wydanego po posiedzeniu w dniu 13 maja 2010r. Skoro termin do wniesienia apelacji od postanowienia wydanego w sprawie I Ns 23/10 formalnie upłynął 5 czerwca 2010r. to w dniu 7 czerwca 2010r. Sąd Rejonowy miał podstawy do stwierdzenia prawomocności postanowienia i wydania odpisu z klauzulą prawomocności na żądanie strony. Działanie to okazało się nieprawidłowe w związku z wpływem nadanej przesyłką pocztową w dniu 9 czerwca 2010r. apelacji S. B. od postanowienia z 13 maja 2010r. Okoliczności które nastąpiły po tej dacie w związku ze sposobem postąpienia przez Sąd Rejonowy w Stalowej Woli z wniesioną apelacją nie miały w ocenie sądu odwoławczego istotnego znaczenia dla oceny istnienia przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa, bowiem nie miały znaczenia dla skutków działań podjętych przez spadkobierców E. J. z wykorzystaniem wydanego odpisu postanowienia spadkowego ze stwierdzeniem prawomocności. Chronologia wydarzeń wskazuje, że tylko wykorzystanie przez S. B. udzielonego jej przez sąd zabezpieczenia w sprawie o zapłatę pozwoliłoby powódce na uniknięcie szkody. Możliwe to było nawet po złożeniu wniosku o rozszerzenie zajęcia o dalszą kwotę 80 000 zł o ile złożony przez powódkę wniosek spełniałby przed 11 czerwca 2011 r. warunki formalne pozwalające na jego uwzględnienie i podjęcie przez komornika sądowego przed tą datą działań celem zajęcia dalszej kwoty 80 000 USD. Dla stwierdzenia istnienia podstaw do przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa na podstawie art. 417 § 1 w związku z 361§ 1 i 2 k.c. konieczne jest aby wszystkie wskazane w tych przepisach przesłanki zachodziły kumulatywnie. Niespełnienie tylko jednej z

przesłanek stanowi podstawę do oddalenia powództwa o odszkodowanie od Skarbu Państwa. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy na podstawie okoliczności stanowiących podstawę faktyczną żądania, poczynionych w sprawie ustaleń i dokonanej w niniejszym uzasadnieniu ocenie prawnej należało stwierdzić brak podstaw do ustalenia odpowiedzialności pozwanego, a to wobec braku bezprawności działania sądu i braku związku przyczynowego. Powyższa ocena skutkująca uwzględnieniem apelacji pozwanego w całości na podstawie art. 386 § 1 k.c. zwalnia Sąd Apelacyjny od rozważań nad zasadnością dalszych zarzutów zawartych w apelacji pozwanego dotyczących naruszenia art. 362 k.c., 358 § 1 k.c., 363 § 2 k.c., 481 § 1 i 2 k.c. Nie było też potrzeby odniesienia się do podniesionego w apelacji zarzutu przedawnienia roszczenia.

Konsekwencją uwzględnienia apelacji był odmienny niż to ocenił sąd pierwszej instancji wynik procesu. W ocenie Sądu Apelacyjnego w okolicznościach rozpoznawanej sprawy istniały podstawy do stwierdzenia szczególnych okoliczności, które uzasadniały nie obciążanie powódki kosztami procesu, ze względu na poczucie sprawiedliwości. W ocenie Sądu Apelacyjnego powódka nie może ponieść ujemnych skutków finansowych procesu w sytuacji gdy potrzeba obrony jej praw wyniknęła z konieczności interpretacji przepisów, których wykładnia nie była jednoznaczna oraz działań za które powódka nie może ponosić w całości skutków. W tym stanie rzeczy i na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd Apelacyjny odstąpił od obciążania powódki kosztami na rzecz strony przeciwnej za obie instancje.

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny w Rzeszowie orzekł jak w sentencji.

Edyta Pietraszewska Dariusz Mazurek Bogdan Ziemiański